

Königsbergi töredék és szalagjai

A magyar nyelvtörténet korszakai és forrásai

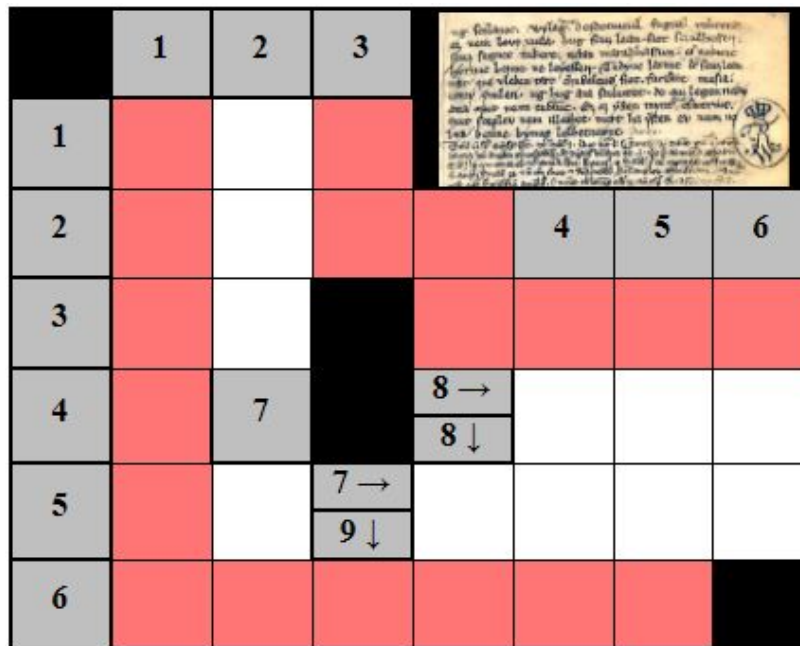
Oktató: Dr. Imrényi András

2020/2021/2. félév

Cím a megoldásban... Töltsd ki!

Függőleges:

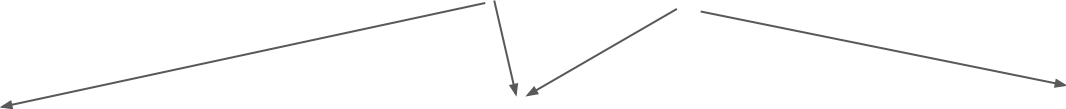
1. MEGOLDÁS
2. Ökológia röviden
3. MEGOLDÁS
4. Visszhangzó, tompa, **mély hangot ad** ütésre egy kisebb üres vagy üreges tárgy, testrész.
5. Létezni
6. 'ki' oroszul
7. Kutya
8. Argon vegyjele
9. Kérdőszócska

Vízszintes:

1. Csomóz
2. Igavonó
3. Az egyetlen rövid 'o'-ra
végződő szavunk.
4. Jód vegyjele
5. General Electric
6. Megoldás folyt.
7. (az Úr ...) évében
8. Fércel, varr

Königsbergi töredék és szalagjai

- a kötet szennylapjául használták
- 9 sornyi magyar szöveget tartalmaz

4. És a végén valakik úgy szólának, hogy még soha nem történt olyan, hogy szűz (leány) gyermeket szüljön, s mégis szűz maradjon.

- XIII. századból származik
- egy későbbi században keletkezett kódexben maradt fenn

- A szöveg egyetlen, párbeszédekkel és monológokkal tarkított narratívát alkot, melynek középpontjában Mária áll.

1. Az elbeszélés időrendben halad.

- a kötés megerősítésére szolgáló csíkként a kódex gerincére a bordák közé ragasztották
- 4 darab szalag, melynek mindkét oldalán van szöveg. Ezeket középtájon összeillesztve 10–11 csaknem teljes magyar sort ad ki.

2. Előlapjain Gábrriel angyal kiválasztásáról hallunk, akit Isten Názáretbe küld, s ezután találjuk az Angyali Üdvözlét leírását.

3. Hátoldalán Rómában folytatódik tovább a történet, ahol egy jósnő beszél Máriáról, aki egy látomásban mint gyermekét ölében tartó szűz jelent meg neki. Ezután valaki felkeresi a jászlat, s bepólyálva ott látja a kisdedet.

- A két rész **összetartozik**.
- XV. század — a kódex a Königsberg közelében fekvő **Wehlau ferences kolostorának** könyvtárában
- A **kódex újrakötéséhez** használták fel.
- **1863 — Töredék felfedezése** — Toldy Ferenc nevezte el Königsbergi töredéknek
- **Szalagokat** csak harminckét évvel később
- Paul Schwenke a Magyar Akadémia kérésére kiszedte a kódex kötéséből.— Többször Magyarországra hozták, és lefotózták.
- Az Akadémia és a Nemzeti Múzeum többszöri sikertelen megvásárlási kísérlete
⇒ a **töredékek Königsbergben maradtak**
- II. világháború — a könyvtár anyagát különböző más gyűjteményekbe próbálták menteni
⇒ a nyelvemlékeknek hosszú időre nyoma veszett
- 1984 — **Lengyelországi Toruń** egyetemének könyvtára — Töredék
- A Szalagok máig ismeretlen helyen vannak — megsemmisültek???

Feladatok

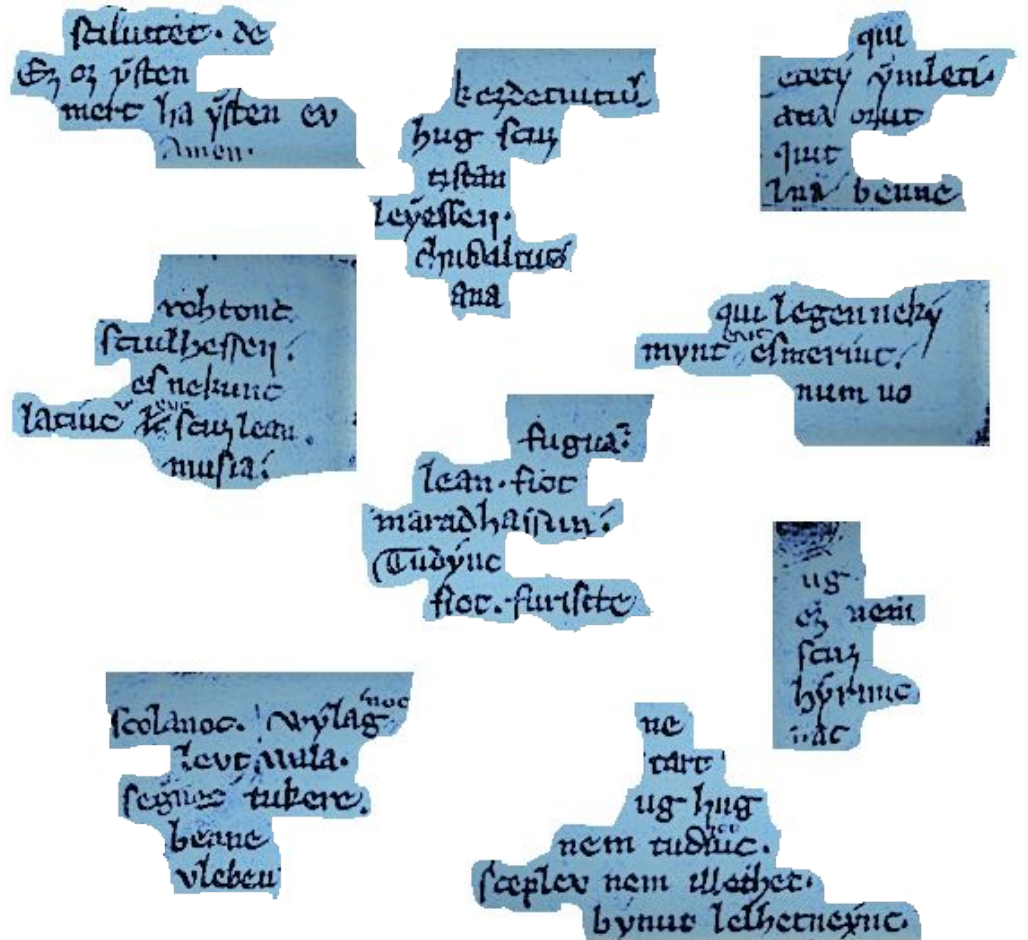
Az 1. feladat a diasor elején látható.

Ez itt már a 2. feladat:

Rakjátok össze a Töredéket!

(Jelenléti oktatás során ezeket, mint egy kirakós, össze lehetne rakni.

Így ppt-diasorban megszámozhatjuk, és az alapján rakhatjuk sorba.)

Mi a kriptográfia?

- titkosítás
- lényege: olyan üzenet küldése, melyet csak a küldő és a fogadó tudjon megfejteni, mások számára majdnem lehetetlen legyen a fejtés
- a küldő és a fogadó azért tudja könnyedén megfejteni, mert ismerik a KULCSot hozzá

Tekintsünk úgy egy nyelvemlékre, mintha számunkra titkosítva lenne, és meg akarnánk fejteni!

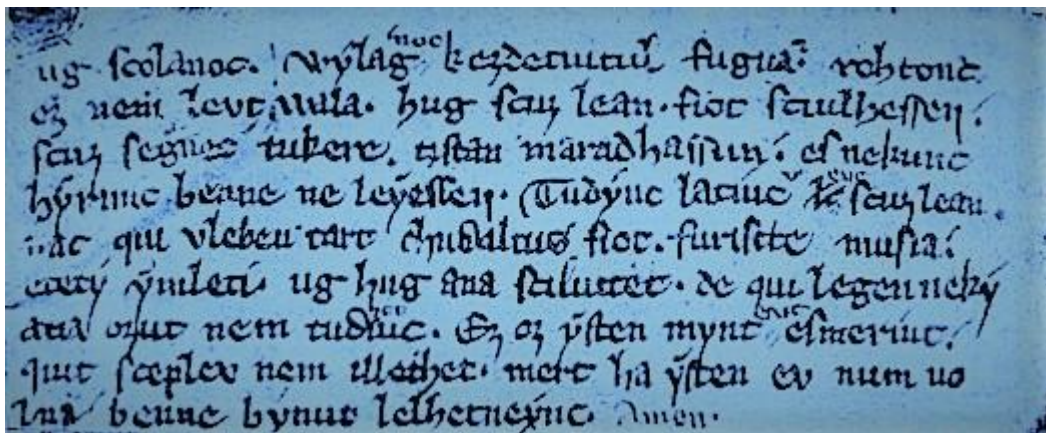
A fejtéshez a mi kezünkben lévő **kulcs**, maga **a nyelv**:

1. Tudjuk, hogyan néz ki most.
2. Tudjuk, hogy változik.
3. Tudjuk, hogy vannak szabályos hangváltozások.

Ami nehezítheti egy ómagyar kori nyelvemlék “megfejtését”, az a **latin ábécé**. Már az ómagyar korban is több, illetve másabb magán- és mássalhangzók voltak a magyar nyelvben. Ezeket a hangokat egy olyan ábécével kellett leírni, amiben nem voltak rá külön jelek.

⇒ Ennek következtében nem volt kölcsönös megfeleltetés.

Tehát **egy hangot több betűvel** is lejegyezhettek, illetve **egy adott betűt/betűkapcsolatot több hang** is jelölhetett.

3. feladat

(Egyben a 2. feladat megoldása.)

Fejtsük meg a nyelvemléket!

Ehhez segítségül kiemeltem néhány betűkapcsolatot alatta. Ez lesz a **KULCS** a fejtéshez.

ug	ug = úgy	ch	ch = cs	ymleti	ymleti = 'emtetí, szoptatja'
hug	hug = hogy	qui	qui = ki	num	num = nem
noc	noc = -nak	u	u = u, ü, v	uo lna	uo lna = volna
sc	sc = sz	i	i = i, j	bynut	bynut = bünt
w	w = v	v	v = u, ü, v	sciluttet	sciluttet = szülöttet
y	y = i, j, h	g	g = g, gy	hyrunc	hyrunc = hírünk
ev	ev (eu) = ő	ana	ana = anya	scuz segnec	scuz segnec = szűzségnek
c	c = k (szó végén)				
				furiscte	furiscte = fűrisztje
				musia	musia = mosja

4. feladat — Kvízkérdések

1. Mettől meddig tartott a XIII. század?

A. 1300 – 1400

C. 1200 – 1300

B. 1301 – 1400

D. 1201 – 1300

2. Mi a kódex?

A. Idegen (általában görög vagy latin) nyelvű szövegbe ágyazott magyar szavak, kifejezések.

B. Középkori eredetű, vallásos tárgyú, kézzel írott könyv.

C. Mózes próféciáit tartalmazó nyomtatott könyv.

D. Latin nyelvű szövegbe ágyazott, sorok közé vagy lap szélére írt más nyelvű, magyarázó rövid megjegyzés.

3. Hány (csaknem) teljes sort ad ki együtt a Töredéken és a Szalagokon látható szöveg?

A. 10–11

C. 8–9

B. 19–20

D. 14–15

4. Miről szól a 3. feladatban látható 9 sornyi szöveg?

- A. Jézus keresztre feszítéséről
- B. A világ keletkezéséről
- C. Hunyadi János kormányzói esküjéről
- D. Mária szüzi anyaságáról

5. Mikor fedezték fel a Szalagokat?

A. 1895	C. 1814
B. 1984	D. 1863

6. Hol találták meg a II. világháború után a Töredéket?

- A. a poroszországi Königsberg Levéltárában
- B. Wehlau ferences rendi kolostorban
- C. Turoń egyetemének könyvtárában
- D. Paul Schwenke jóvoltából a Magyar Akadémia őrizte már a XIX. századtól

7. Melyik nyelvtörténeti korszakból származik a szövegrészlet?

A. Ósmagyar kor	C. Középmagyar kor
B. Ómagyar kor	D. Újmagyar kor

Vállalkozó szelleműeknek!

	1	2	3	4	5		
1							
2		12 → 6 ↓					
3			16		7	8	9
4			17 → 10 ↓				
5				18 → 11 ↓		23 → 12 ↓	
6							
7					20		
8					21		13
9		13			22 → 14 ↓		
10		14				24 → 15 ↓	
11		15		19			

Függőleges

1. MEGOLDÁS
2. hátul képzett, felső nyelvállású, rövid, labiális
3. denazalizációs hangváltozás: -nt- >
4. MEGOLDÁS
5. határozott névelő
6. Szavak, mondatok, amelyekkel valakit megbabonáznak.
7. Digitális Irodalmi Akadémia
8. félig zárt illabiális palatális
9. rekonstruált alak: háj < PFU *
10. orrhangzó
11. madár finnül (PFU **lunta*)
12. MEGOLDÁS folyt.
13. var takarja
14. 'z' zöngétlen párja
15. félig nyílt labiális veláris

Vízszintes

1. rekonstruált alak: had < PFU *
2. az ü nyíltabbá válásával keletkezett
3. főnévi igenév képzője
4. egyalakú határozórag
5. örökítő anyag
6. MEGOLDÁS
7. Győr-Moson-Sopron megyei község
8. C₂H₆
9. pergőhang
10. denazalizációs hangváltozás: -ŋk- >
11. melléknév képző
12. -doz labiális párja
13. Litvánia gépkocsi jelzése
14. 'jog' latinul
15. posztalveoláris spiráns
16. tremuláns
17. MEGOLDÁS folyt.
18. volt veláris párja
19. déli szláv jövevényszó; 'abrak'
20. birtokos személyjel
21. alsó nyelvállású labiális veláris
22. szintén
23. zárt labiális veláris, rövid
24. alsó nyelvállású illabiális palatális